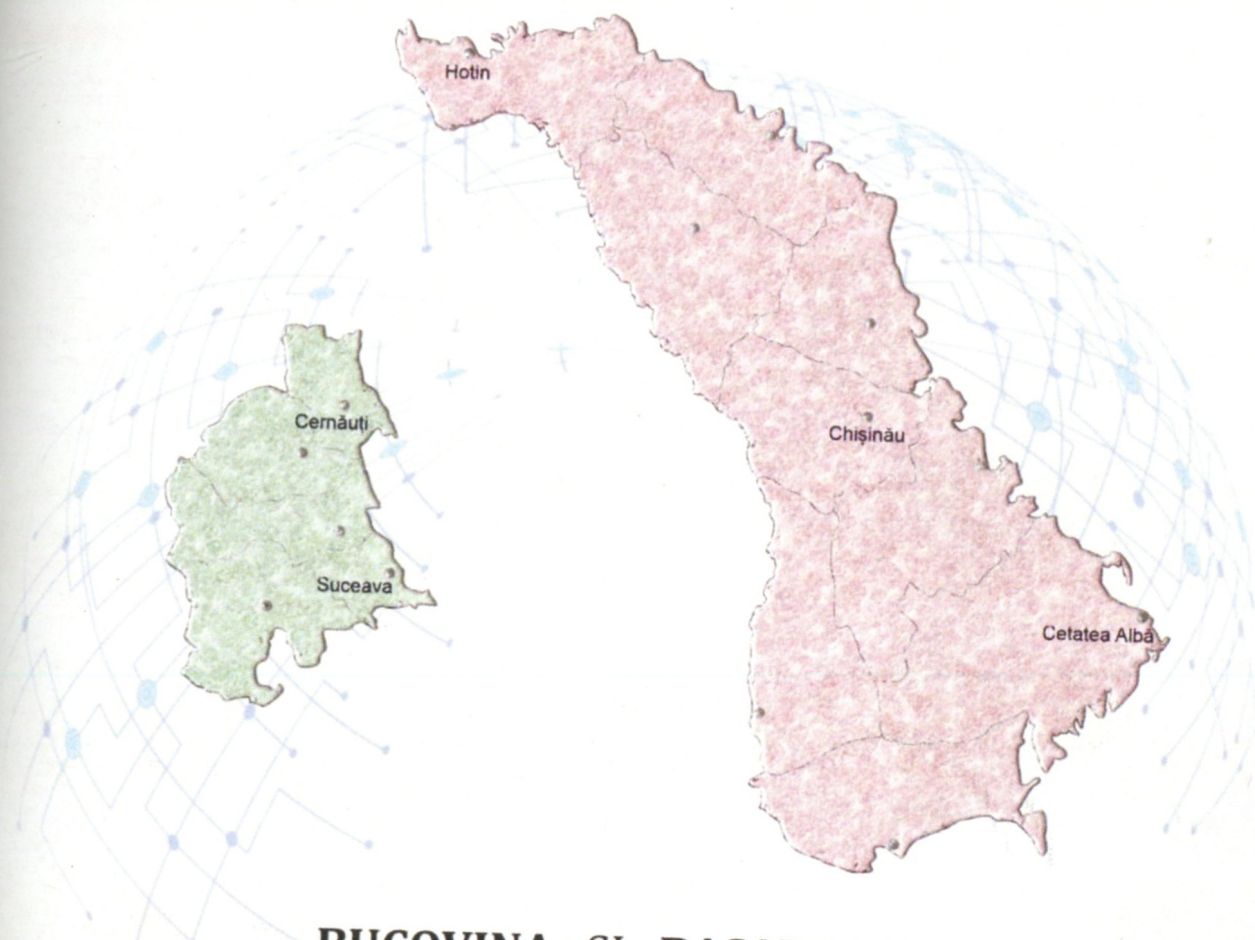

BUCOVINA ȘI BASARABIA
ÎNTRE TRADIȚIONALISM ȘI MODERNITATE:
ISTORIE REGIONALĂ, PERSPECTIVE NAȚIONALE
ȘI MIZE GEOPOLITICE EUROPENE

250 de ani de la anexarea Bucovinei la Imperiul Austriac

SIMPOZION ȘTIINȚIFIC INTERNAȚIONAL

PROGRAM / Ediția I / 2025

- Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava •
- 4 - 7 iunie 2025

Universitatea
„Ștefan cel Mare”
din Suceava

UNIVERSITATEA
DE STAT
DIN MOLDOVA

SIMPOZIONUL ȘTIINȚIFIC INTERNAȚIONAL

BUCOVINA ȘI BASARABIA

**ÎNTRE TRADIȚIONALISM ȘI MODERNITATE:
ISTORIE REGIONALĂ, PERSPECTIVE NAȚIONALE
ȘI MIZE GEOPOLITICE EUROPENE**

250 de ani de la anexarea Bucovinei la Imperiul Austriac

PROGRAM

• Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava •
4 - 7 iunie 2025

- Alis NICULICĂ (Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera” Suceava), *Portrete din galeria Alma Mater Francisco-Josephina: I. Julius Jüthner*

VINERI, orele 15:00 – 18:45

Moderator: **Harieta SABOL**

- Ștefănița-Mihaela UNGUREANU (Institutul Național „Bucovina” din Rădăuți), *Reprezentanți ai școlii de slavistică de la Universitatea din Cernăuți: Emil Kafużniacki (1845–1914) și Eugen Kozak (1857–1933)*
- Rodica JUGRIN (Institutul Național „Bucovina” din Rădăuți), *Condicile croniceale din Bucovina – surse documentare pentru cercetarea istoriei locale*
- Harieta SABOL (Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava), *Disciplina spațiului și normele de sănătate în sistemul școlar din Bucovina anilor 1890–1914*
- Ovidiu BĂȚĂ (Institutul Național „Bucovina” din Rădăuți), *Putna – important centru industrial din Bucovina istorică*
- Ion Valer XENOFONTOV (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău), *Presa scrisă din Chișinăul interbelic*
- Mihai IACOBESCU (Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava), *Bucovina austriacă - autohtoni și alogeni România*
- Tatiana MATEI (Colegiul Național de Informatică „Spiru Haret” din Suceava), *Câteva aspecte referitoare la reformarea Bisericii Ortodoxe din Bucovina în vremea stăpânirii austriece*
- Igor CAȘU (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău), *Foametea sovietică în Basarabia și Bucovina de Nord, 1946–7. Cauze, amploare și diferențe regionale*
- Elena PAȘCANIUC (Institutul Național „Bucovina” din Rădăuți), *Direcții de culegere și cercetare a folclorului românilor în Bucovina*

REZUMATE LUCRĂRI SIMPOZION

Anexarea Bucovinei – sens și interpretări

Ștefan PURICI

**Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
Institutul „Bucovina” al Academiei Române**

Autorul abordează chestiunea anexării Bucovinei de către Austria în anul 1775 și implicațiile interne și internaționale ale acestui eveniment. În cadrul comunicării, este analizată terminologia la care fac apel istoricii și cei pasionați de trecutul celei mai estice și mai mici provincii a Imperiului Austriac pentru a prezenta evenimentul respectiv. Anexarea Bucovinei a fost un act complex, care a implicat atât forța militară, cât și diplomația. Austria a profitat de slăbiciunea Imperiului Otoman și de contextul războiului ruso-turc (1768–1774) pentru a obține controlul asupra unei regiuni strategice. Termenul „anexare” este considerat cel mai potrivit pentru a descrie acest eveniment, deoarece reflectă natura unilaterală a acțiunii Austriei și consecințele sale. Evenimentul a avut un impact cultural și demografic semnificativ asupra regiunii. Administrația habsburgică a promovat o politică de colonizare, atrăgând coloniști din diverse regiuni ale vastului imperiu, dar și din afara acestuia. Bucovina a devenit o provincie multiethnică și multiconfesională a Imperiului Austriac, cu o diversitate etnică și confesională crescută. Implicațiile pe plan cultural ale anexării au fost profunde, transformând regiunea într-un mozaic etno-lingvistic. Limba germană, arhitectura central-europeană și instituțiile austriece au modelat identitatea multiethnică a Bucovinei.

„Cazul Diamandy” în istoria diplomației secolului XX.

Noi date și evaluări.

Gheorghe COJOCARU

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău

În comunicare va fi prezentat cazul arestării la sfârșitul anului 1917 de către regimul bolșevic a ministrului plenipotențiar și extraordinar al României la Petrograd, C. Diamandy, încarcerarea lui și a unora dintre colaboratorii săi în fortăreața Petru și Pavel, prin sfidarea uzanțelor diplomatice internaționale. Abuzul autorităților bolșevice a provocat protestul unanim al misiunilor diplomatice aliate și neutre din capitala rusă, care au cerut punerea imediată în libertate a ministrului român. Arestarea înaltului diplomat a avut ca urmare nu doar deteriorarea raporturilor bilaterale ruso-române, dar și apariția unui „caz Diamandy”, larg cunoscut în istoria relațiilor internaționale.

Unificarea sistemului administrativ în Bucovina 1918-1926

Ihor PIDDUBNYI

Universitatea Națională „Yuriy Fedkovych” din Cernăuți (Ucraina)

După integrarea Bucovinei în Regatul României în noiembrie 1918, au fost adoptate măsuri pentru unificarea administrativă a întregului teritoriu al țării. Până la intrarea în vigoare a noii constituții a țării, toate măsurile de unificare au avut un caracter treptat, fiind orientate spre armonizarea sistemului de administrare al Bucovinei cu cel național, deși depășeau formele de autoritate disponibile la acel moment. Pentru Bucovina, la fel ca pentru Transilvania și Basarabia, a fost creat un organ temporar de administrare. Astfel, s-a combinat funcția de miniștri-delegați, ca reprezentanți ai guvernului, cu activitatea unui secretariat general format din 9 secretari. La 1 ianuarie 1919, a fost publicat un decret regal privind includerea Bucovinei în Regatul României, în hotarele sale istorice, și s-a instituit administrația menționată. Bugetul Bucovinei era aprobat de guvern fără a lua în considerare fondurile necesare pentru îndeplinirea sarcinilor guvernului central. În afara controlului guvernului regional au rămas chestiunile legate de activitatea jandarmeriei, iar secretariatul pentru apărare a fost desființat.

Ministrul-delegat a adoptat o serie de decizii administrative cu caracter regional. În primul rând, au fost desemnați conducătorii județelor. Astfel, prefectura județului Cernăuți a fost condusă de D. Iliuț, Gura Humorului de V. Iliuț, Câmpulung de A. Lucescu, Coțmani de L. Goian, Rădăuți de I. Mațeviovski, Siret de T. Nichitovici, Storojineț de E. Caragea, Suceava de N. Lupu, Vașcăuți de G. Michitovici, Vijnîța de A. Percec, Zastavna de I. Cojocar. Tot atunci, „Monitorul Bucovinei” a fost declarat organ de presă oficial al administrației regiunii. Președintele autorității regionale a adoptat și decizii administrative în domeniul financiar. Prin ordinul nr. 16 din 1919, structura Consistoriului Arhiepiscopal Ortodox a fost modificată prin abrogarea dispoziției din 8 august 1918. De asemenea, guvernul regional a luat măsuri pentru organizarea reformei agrare, dezbaterile privind implementarea acesteia divizând membrii Consiliului Național Român în susținători ai lui I. Flondor și cei ai lui I. Nistor.

În aceste condiții, s-a promovat descentralizarea administrativă și crearea unei unități administrative separate, formată din Bucovina, județele Hotin, Dorohoi și o parte din județul Botoșani. În domeniul juridic, s-a stabilit obiectivul reformării imediate a codurilor civil și penal și crearea unui cadastru financiar pentru țară. S-a discutat despre înființarea unei Curți de Apel la Cernăuți și despre realizarea reformei agrare prin crearea proprietății țărănești. Susținătorii lui I. Flondor au propus introducerea unor impozite proporționale cu veniturile și crearea unei direcții a căilor ferate pentru Bucovina. Cu toate acestea, lupta dintre cei doi miniștri-delegați s-a încheiat cu demisia lui I. Flondor și cu desfășurarea activității lui I. Nistor ca unic reprezentant al guvernului pentru Bucovina. În aceste condiții au avut loc primele alegeri parlamentare din 1919, care au evidențiat, de asemenea, necesitatea modificării reprezentării Bucovinei. La începutul anului 1920, guvernul central a luat măsuri pentru unificarea legislației, modificând legea vămilor și legea privind distribuția produselor agricole. Totuși, primii pași către unificare în Bucovina pot fi considerați cei din domeniul sistemului electoral, când, în 1920, a fost redus numărul deputaților pe care bucovinenii aveau dreptul să îi aleagă în parlament.

Data de 4 aprilie 1920 este considerată un moment de referință în activitatea ministrului-delegat al Bucovinei, deoarece la 3 aprilie a fost emis decretul-lege nr. 1.476, care a desființat activitatea directoratelor din Basarabia și a secretariatelor din Bucovina. Prin decretul-lege din 3 aprilie 1920, a fost stabilită și componența comisiei de unificare pentru dizolvarea organelor temporare de conducere din Transilvania, Basarabia și Bucovina. În mai 1920, reprezentantul

guvernului în Bucovina a fost înlocuit, în locul lui I. Nistor fiind desemnat D. Popovici. Schimbarea a avut loc în contextul activității guvernului Averescu (Partidul Poporului), ceea ce demonstra influența autorității centrale asupra numirii reprezentanților săi la nivel local.

Decizia ministrului de interne viza numirea lui D. Popovici în funcția de președinte al Comisiei de Unificare, cu competențe de a soluționa toate problemele legate de Bucovina, cu excepția celor care, conform regulamentelor și legilor, intrau în atribuțiile noului personal. Președintele avea dreptul de a aproba toate cheltuielile în cadrul bugetului alocat. De asemenea, în atribuțiile sale intra corespondența cu diferiți reprezentanți ai autorităților, semnarea documentelor financiare pentru toate serviciile și acordarea de permise pentru călătorii cu trenul la tarife reduse. Nu mai puțin important era dreptul de a soluționa problemele de personal, așa cum prevedea decretul-lege nr. 1920 din 2 mai 1920.

La 19 mai 1920, regulamentul Comisiei de Unificare a fost modificat. Astfel, comisii de unificare au fost create, pe lângă Cernăuți, și în Cluj și Chișinău. În Cluj, Comisia era formată din 9 secretari generali și 9 delegați ai guvernului. Comisia din Chișinău avea o componență similară. În Cernăuți, Comisia de Unificare urma să fie formată din 7 secretari generali și 7 delegați ai guvernului. Acțiunile acestor trei comisii erau coordonate de Comisia Centrală din București, căreia îi erau raportate toate deciziile legate de unificarea instituțiilor. Toate dispozițiile Comisiei Centrale erau transmise comisiilor regionale prin intermediul Consiliului de Miniștri. Pentru soluționarea urgentă a problemelor, era necesar să se informeze secretarii generali ai departamentelor corespunzătoare. Conform dispozițiilor, președintele comisiei regionale conducea activitatea acesteia, luând deciziile necesare și urmărind dacă acestea aveau efectul dorit. În absența președintelui, comisia era condusă de cel mai în vârstă membru al acesteia.

Numărul secretarilor generali era determinat de necesitatea exercitării atribuțiilor în domeniile respective. Aceștia erau numiți în funcție prin decret regal și acționau în limitele competențelor ministerelor pe care le reprezentau. La fiecare secretariat general exista un delegat al guvernului central cu rol de consilier tehnic în cadrul competențelor. Totodată, delegații erau cei care informau guvernul despre situația din domeniile lor, dacă considerau necesar să raporteze. Pentru comunicarea cu ministerele, secretariatele trebuiau să desemneze unul sau doi funcționari care să transmită informațiile către minister.

Unele rezultate ale unificării au devenit vizibile în anul 1920. În special, acestea se referă la măsurile de unificare a serviciului poștal al Bucovinei, conform

cerințelor impuse serviciului poștal din Vechiul Regat. Deciziile privind unificarea instituțiilor financiare au fost luate în toamna anului 1920, deoarece la începutul lunii noiembrie 1920 a fost stabilită componența comisiei care urma să se ocupe de unificarea serviciului financiar. Unificării a fost supus și comerțul cu bunuri monopolizate, gestionat de stat. De facto, anii 1921-1922 reprezintă perioada subordonării complete a autorităților locale celor centrale. Acest ordin a fost legalizat în perioada următoare, odată cu adoptarea constituției din 28 martie 1923 și a legilor ulterioare, inclusiv cele referitoare la conducerea administrativă.

Plata și răsplata istoriei: Cazul Pantelimon Halippa

Gheorghe ONIȘORU

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Instaurarea regimului comunist în România a însemnat, între multe altele, și începutul unui calvar pentru multe dintre personalitățile care au făurit Marea Unire. Exemplul lui Iuliu Maniu, președintele Consiliului Dirigent al Transilvaniei, este de notorietate, dar din păcate nu este singular.

Comunicarea noastră își propune să prezinte calvarul lui Pantelimon Halippa, om politic cu merite deosebite în realizarea Unirii Basarabiei cu Vechiul Regat în primăvara anului 1918, atunci când soarta Primului Război Mondial era încă incertă.

La fel ca mulți oameni politici care au activat în perioada interbelică, Pantelimon Halippa a intrat în vizorul comuniștilor după 1948. El a fost arestat în noaptea de 5/6 mai 1950 și trimis la penitenciarul „demnitarilor” de la Sighet. Calvarul lui era însă abia la început întrucât Uniunea Sovietică nu i-a putut ierta activitatea prin care a contribuit la momentul 27 martie/9 aprilie 1918.

Vom reconstitui, pe baza documentelor păstrate în arhivă, odiseea lui Pantelimon Halippa începută în „noaptea demnitarilor.